

การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง *

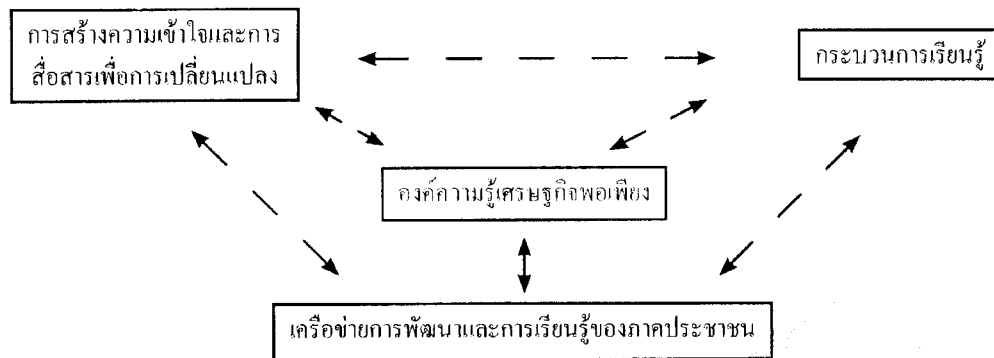
ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, ** Ph.D.

ในช่วง ๒ ปีที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้เริ่มสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำเอาแนวความคิดไปขยายผลอย่างหลากหลายและกว้างขวาง โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างกระแสสังคมให้มี “การใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนไทยในหลาย ๆ วงการ แต่อย่างไรก็ตาม เป็นที่แน่ชัดว่าเวลาแค่ ๒ ปียังไม่พอที่จะกระตุ้นให้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์หรือโลกทัศน์ได้ ดังนั้น ในช่วงเวลาดังแต่ปี ๔๗/๔๘ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เป้าหมายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ควรจะต้องครอบคลุมการดำเนิน ๔ ด้าน (ซึ่งทำมาบ้างแล้ว) ต่อไปนี้ :

- สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
  - พัฒนาแนวคิดขององค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
  - พัฒนากระบวนการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ในระดับชุมชน
  - เชื่อมโยงเครือข่ายการพัฒนาชุมชนพอเพียงกับภาคประชาสังคม
- ทั้งนี้ งานทั้ง ๔ ด้านจะต้องมีความเชื่อมโยงกันอย่างบูรณาการ ที่ผ่านมามีการเชื่อมโยงที่วุ่น ๆ จึงทำให้การขับเคลื่อนอยู่ในขอบเขตที่จำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรมีการเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายไปยังแผนงานต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกันในลักษณะเชิงปฏิสัมพันธ์

* บทความพิเศษประกอบการบรรยายหลักสูตรเศรษฐศาสตร์การเมือง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๑

** อาจารย์พิเศษหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง และการบริหารจัดการ และมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

เกี่ยวกับเรื่ององค์ความรู้ แผนงานพัฒนาวิชาการและส่งเสริมการวิจัยในระยะเวลายาวหน้า ควรจะมุ่งเน้น “การสนับสนุนการวิจัยเชิงนโยบาย” เพื่อเสนอทางเลือกที่หลากหลายของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และให้มี “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน” ในภูมิภาคที่หลากหลายของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

การวิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลง

การวิจัยเศรษฐกิจพอเพียงที่ผ่านมา เป็นการวิจัยกระแสหลัก (ตามปรัชญาของ Normal science) เพื่อค้นหาข้อสรุปบางอย่างที่นักวิจัยต้องการรู้ โดยชุมชนไม่มีส่วนร่วมด้วยเลย ในระบบข้างหน้านี้ งานวิจัยเศรษฐกิจพอเพียงควรจะเป็นงานวิจัยร่วมกับชุมชน เพื่อชุมชนเป็นการทำงานร่วมกับสมาชิกชุมชน เพื่อค้นหาข้อคิดข้อเสนอแนะบางประการที่จะนำมาใช้เพื่อปฏิบัติการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง อันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านเกี่ยวกับวิถีชีวิต การผลิต และวิถีชีวิตของชุมชน การวิจัยเศรษฐกิจพอเพียงแนวนี้ อาจใช้ชื่อว่า Trans-

formative action and learning research เป็นการปฏิบัติการเพื่อแสวงหาการศึกษาและการเรียนรู้แนวใหม่ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมของชุมชน โดยใช้กระบวนการวางแผนปฏิบัติการอย่างเป็นขั้นตอน (คูแผนภูมิ ๑)

ลักษณะเด่นของการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียงแนวใหม่ :

๑. ปัญหาด้านเศรษฐกิจสังคมเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ดังนั้น จึงต้องแก้ไขกันในชุมชน

๒. จุดมุ่งหมายของการวิจัย คือ ต้องการสร้างเศรษฐกิจพอเพียง โดยการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมของชุมชน

๓. สมาชิกชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติงานตลอดการวิจัย

๔. กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ สมาชิกที่ทำการผลิตในระบบเศรษฐกิจชุมชนที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้

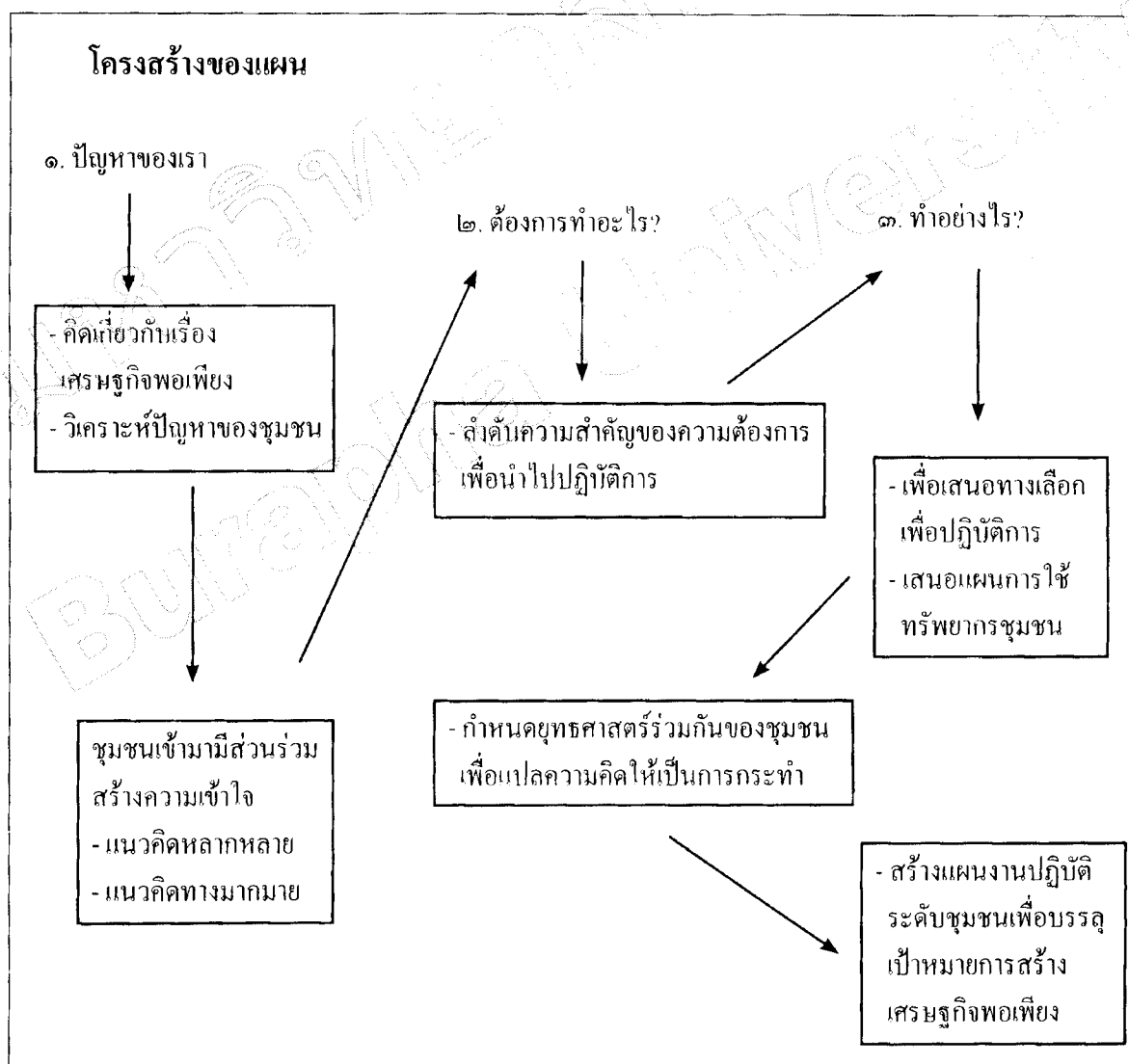
๕. การวิจัยจะช่วยกระตุ้นให้ชาวชุมชนมีการตื่นตัวและมีความเชื่อมั่นในพลังความสามารถของตนเอง

๖. ชาวชุมชนคือนักวิจัยเช่นเดียวกัน
กับทีมงานวิจัยอาชีพที่จะต้องอยู่ในกระบวนการ
เรียนรู้ร่วมกัน

๗. แผนงานหลักของการวิจัย คือ การ
เปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ให้เข้าสู่แนวทางเศรษฐกิจ
พอเพียง

๘. การวิจัยต้องตอบสนองความต้องการ
ความนึกคิด ความใฝ่ฝัน ความเชื่อและ
วัฒนธรรมของชุมชน

ตัวอย่างของการวิจัยแนวนี้ที่กำลัง
ดำเนินการอยู่ คือ โครงการวิจัยระบบการแลกเปลี่ยน
ท้องถิ่น ภายใต้การนำของ อภิชัย พันธเสน
(ที่ได้รับการสนับสนุนจาก สกว.) เป็นโครงการ
วิจัยซึ่งอยู่บนพื้นฐานการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง
ทีมงานวิจัยกับเครือข่ายชุมชน มีการปฏิบัติการ
ร่วมกัน เพื่อสร้างระบบการแลกเปลี่ยนแบบใหม่
ให้แก่ชุมชน

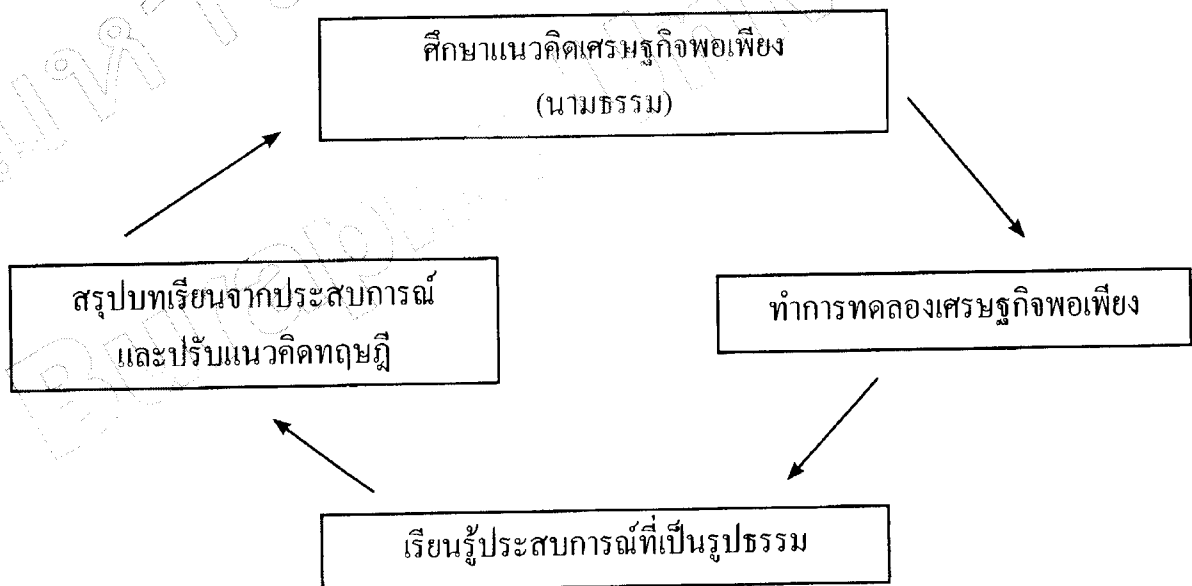
แผนภูมิ ๑ การวางแผนการวิจัยเพื่อปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน

การวิจัยและการสร้างกระบวนการเรียนรู้

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงให้ข้อสรุปที่สำคัญข้อหนึ่งว่า การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปประยุกต์ได้นั้น จำเป็นต้องมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างเข้มข้น แต่ ศสช. ยังไม่มีแนวคิดชัดเจนว่า เราจะสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างไร? กระบวนการเรียนรู้ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น ต้องทำอะไร? มีขั้นตอนอะไรบ้าง? เกี่ยวกับเรื่องนี้ ฝ่ายงานวิชาการและการวิจัยที่มีหน้าที่เสนอองค์ความรู้ใหม่ควรจะเข้ามามีบทบาท

สำคัญในการแสวงหาและค้นหาคำตอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวิจัยแบบ Transformative action and learning research ปัจจัยที่สำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งก็คือ การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ระดับชุมชน ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ กระบวนทัศน์ และค่านิยมเกี่ยวกับวิธีการผลิต วิธีคิด และวิธีการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชน

ในการนำเอาทฤษฎีที่เรียกว่า Theory of Experiential Learning มาประยุกต์ใช้ เราก็จะมีแผนผัง “วัฏจักรของการเรียนรู้ท่ามกลางประสบการณ์” ดังนี้

ในแบบจำลองนี้ สมาชิกชุมชนจะเข้ามาร่วมในทีมงานวิจัย ซึ่งสมาชิกเหล่านี้จะเป็นทั้งนักคิณนักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นนักปฏิบัติเรียนรู้และประเมินประสบการณ์

เศรษฐกิจพอเพียงไปในเวลาเดียวกัน อย่างไรก็ตาม แบบจำลองนี้ยังมีจุดอ่อนอยู่บางประการ ซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมจากสำนักคิด Critical หรือ Radical pedagogy

ภายใต้แนวคิดนี้ การวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของชุมชนจะต้องมีหลักการพื้นฐาน ดังต่อไปนี้ :

๑. ส่งเสริม “จิตสำนึกแบบวิพากษ์” เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมในโครงการวิจัยได้ตระหนักถึงภัยอันตรายจากเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่คุกคามวิถีชีวิตของคนในชุมชน

๒. สร้าง “สถาบันใหม่” ที่สนับสนุนการพัฒนาจิตสำนึกที่วิพากษ์ และจะเป็นเวทีเพื่อแพร่กระจายความคิดเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

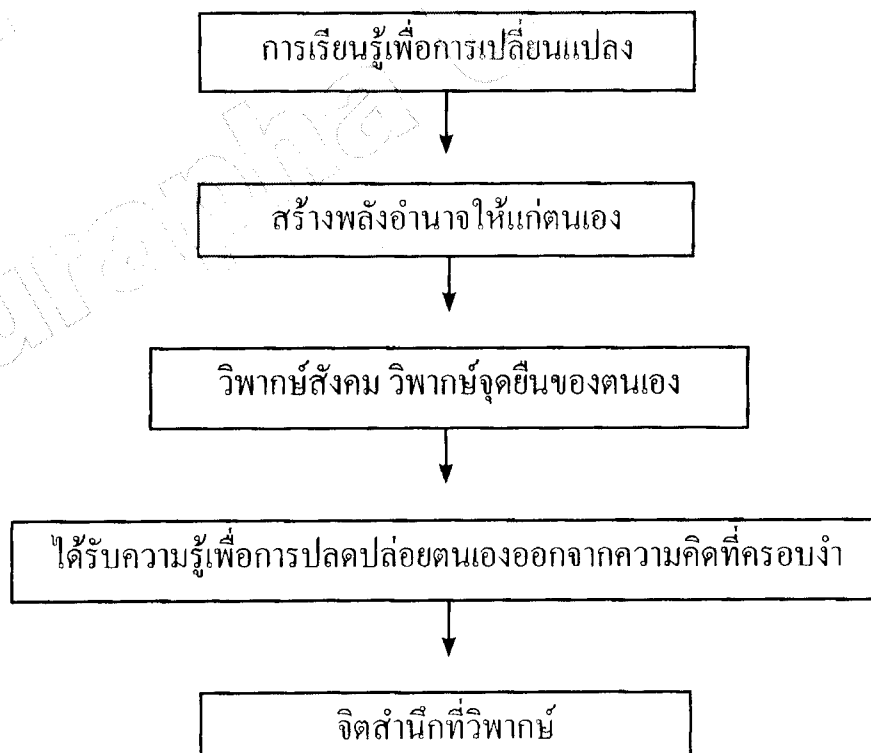
๓. พื้นฟู “วัฒนธรรมท้องถิ่น” ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และโลกทัศน์ดั้งเดิมที่เน้นความ

พอเพียงทางนิเวศ

๔. ยึดมั่นในหลักการ “การวิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลง” และเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน

การเรียนรู้ดังกล่าวนี้ ไม่ใช่เป็นการแสวงหาความรู้เพื่อรักษาระบบเก่า หากแต่เป็นความรู้เพื่อสร้างระบบใหม่ที่อยู่บนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในการวิจัยเพื่อเปลี่ยนแปลงนี้ กระบวนการเรียนรู้จะเป็นกลไกสำคัญในการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์และจิตสำนึกของผู้คนในชุมชน :

ผลผลิตของกระบวนการเรียนรู้จะปรากฏให้เห็นในรูปร่างของการปฏิเสธความคิดแบบทุนนิยม และหันมารับเอาความคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมกับแสวงหาแนวทางเพื่อนำเอาความคิดนี้ไปปฏิบัติท่ามกลางการเรียนรู้จากประสบการณ์

ศูนย์กลางการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในภาคปฏิบัติ การวิจัย การเรียนรู้ และการสร้างความเข้าใจจะต้องเข้ามาเชื่อมโยงกับการสร้างสถาบันระดับชุมชน ซึ่งควรเป็น “ศูนย์กลางของการศึกษาและการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง” ในที่นี้ เราควรจะมองว่า เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เป็นเป้าหมายตายตัวคงที่ หากแต่เป็น “กระบวนการ” มากกว่า ซึ่งประกอบด้วยแนวปฏิบัติที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑. การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเป็น “การศึกษาชั่วชีวิต” ติดตามการดำรงชีวิตแบบพอเพียงตลอดเวลา

๒. การเรียนรู้จะต้องใช้แนวทางของ “สหวิทยาการ” เศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายมากกว่าคำว่าเศรษฐกิจ เป็นแนวคิดที่ครอบคลุมหลายมิติของชีวิต ซึ่งจะต้องใช้ “วิธีวิทยาเชิงบูรณาการ” หลายสาขา

๓. การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้องอยู่บนฐานคิดที่เรียกว่า “คิดอย่างเป็นระบบ” ซึ่งจะช่วยให้ชาวชุมชนในศูนย์การเรียนรู้มีความสามารถหลายด้าน ตั้งแต่การสังเคราะห์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงจากประสบการณ์ของหลายพื้นที่ ไปจนถึงความสามารถในการวางแผนการ

จัดการ การประเมินผล และการมีความคิดที่วิพากษ์และสร้างสรรค์

๔. การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้องสอดคล้องกับ “วัฒนธรรมท้องถิ่น” ที่หลากหลายในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย เอกสารคำราชื่อเขียนต้องสะท้อนให้เห็นทั้งมิติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อสรุปทั้ง ๔ ข้อผสมผสานกันจะเป็น “การสร้างพลังอำนาจ” ให้แก่ชุมชนในการที่จะมีวิถีคิด วิธีการผลิต และวิถีชีวิตของตนเอง อันจะนำไปสู่การสร้างระบบที่เป็นอิสระจากทุนนิยม และเดินทางเข้าสู่แนวทางพอเพียงที่ยืน ย่อมแข็ง และพึ่งตนเองได้ในที่สุด

แนวคิดใหม่สำหรับการวิจัย : เศรษฐกิจพอเพียงและความพอเพียงทางนิเวศ

งานวิจัยส่วนใหญ่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมีจุดหมายเพื่อวิเคราะห์ความหมายของแนวคิด หรือเป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับชุมชนที่มีการปฏิบัติการแนวเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโดยมากจะเน้นเรื่องเศรษฐกิจสังคม แต่ไม่ค่อยพิจารณามิติทางสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติเท่าใดนัก (หรือกล่าวพาดพิงถึงบ้างเล็กน้อย) อาจกล่าวได้ว่า เป็นมิติที่สำคัญมิติหนึ่งที่ได้ขาดหายไปในการวิจัย เป็นที่แน่นอนว่า ถ้าเราไม่ให้ความสำคัญแก่เรื่องของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติแล้ว เศรษฐกิจพอเพียงก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ “ความพอดีทางเศรษฐกิจ” แปลว่า ต้องมีความพอดีในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วย ซึ่งหมายถึง การไม่ทำลายธรรมชาติ ไม่ใช่ธรรมชาติจนเกิดความทรุดโทรม หรือใช้ธรรมชาติจนเลย

ขีดจำกัดจนเป็นอันตรายต่อระบบนิเวศ

ในวงการวิจัยทางเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมหรือเศรษฐศาสตร์แนวนิเวศระดับนานาชาติในระยะหลัง มีการสรุปว่า ในช่วงที่โลกมีการเร่งรัดการพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรม หลักการที่สำคัญข้อหนึ่งคือ “การปฏิวัติทางด้านประสิทธิภาพ” (Efficiency Revolution) ปัญหาใหญ่คือ ทำอย่างไรจึงจะมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่หลักการนี้แม้จะก่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่ก็สร้างอันตรายให้แก่สิ่งแวดล้อมจนปรากฏให้เราเห็นชัดทั่วโลก ในปัจจุบันมีการมองว่าสิ่งที่สำคัญกว่า Efficiency คือ Sufficiency และเรากำลังอยู่ในยุคของ “Sufficiency revolution”

แนวคิดหลักในยุคนี้คือ Eco-sufficiency หรือ “ความพอเพียงทางนิเวศ” ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวางขีดจำกัดในการบริโภคและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ แนวคิดนี้บ่งว่าเราต้องเรียนรู้ว่าเท่าไรถึงจะเรียกว่า “พอ” โดยที่ความพอเพียงนี้อยู่ในระดับพอดีที่ไม่ทำลายคุณภาพชีวิตของเรา

ถ้าจะให้เกิดความพอเพียงทางนิเวศอย่างจริงจัง เราจำเป็นที่จะต้องยึดหลักปฏิบัติที่สำคัญ ๆ บางอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

๑. หลักการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้ลดน้อยลงกว่าระดับที่เคยใช้

๒. หลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่ภายใต้ขีดจำกัดทางนิเวศ

๓. หลักการป้องกันล่วงหน้าเพื่อลดความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อม

๔. หลักการผู้ก่อมลภาวะเป็นผู้จ่าย

ชดใช้ค่าเสียหาย

๕. หลักการ “ลดมลภาวะ” สำคัญกว่าสิ่งอื่นใด

๖. หลักการ Reverse on us (ผู้ที่จะทำทดลองหรือทำโครงการพัฒนาจะต้องพิสูจน์ให้เห็นก่อนว่า การกระทำของเขาจะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม)

หลักการเหล่านี้มีผลทางปฏิบัติในแง่ที่จะกระตุ้นให้เราคำนึงถึงความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อม และชักจูงให้เรามีพฤติกรรมและมีการจัดการที่นำไปสู่ “ความพอเพียงทางนิเวศ” (Eco-sufficiency) ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับในสังคมที่เป็นเมืองใหญ่ บนฐานของระบบการผลิตอุตสาหกรรมแบบทุนนิยม เช่น กรุงเทพมหานคร แนวคิดนี้จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นการท้าทายแนวคิดกระแสหลักที่เน้นเรื่องลัทธิบริโภคนิยม พาณิชยกรรม และทุนนิยมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งไม่รู้จักคำว่า “ความพอเพียงทางนิเวศและการบริโภคที่ยั่งยืน”

ในการส่งเสริมให้เกิดการบริโภคที่ยั่งยืน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระทำกัน ๒ ระดับพร้อม ๆ กัน คือ ระดับผู้ผลิต (รวมทั้งผู้ขาย ผู้ทำการตลาด) และระดับผู้บริโภค ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้เราต้องเอา ๒ แนวคิดมาเชื่อมโยงกัน : Eco-efficiency + Eco-sufficiency ในระดับผู้ผลิตต้องมีการใช้หลักการ “ประสิทธิภาพทางนิเวศ” (นั่นคือ ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติต่อการ

ผลิต ๑ หน่วย) ในระดับผู้บริโภคต้องมีการใช้หลักการ “ความพอเพียงทางนิเวศ” (นั่นคือ ลดการบริโภคลงไป โดยที่ “คุณภาพชีวิต” ไม่ลดลง)

เศรษฐกิจพอเพียงในโลกทุนนิยมจะเป็นจริงขึ้นได้ (ดูตารางที่ ๑) คือ ต้องมีการปฏิบัติการทั้ง ๒ ระดับพร้อมกัน โดยให้เน้นหนักอยู่ที่ความพอเพียงทางนิเวศ ซึ่งหมายความว่า จะต้องขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ปรับเปลี่ยน

วิถีการดำรงชีวิต ละทิ้งโลกทัศน์ของลัทธิบริโภคนิยม และลดการบริโภค ปรับแผนการบริโภค ความพอเพียงแบบนี้เป็นการท้าทายอุดมการณ์ทุนนิยม เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค เป็นเรื่องของความรับผิดชอบของผู้บริโภคที่มีต่อเรื่องธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ซึ่งก็ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้เช่นเดียวกัน ผสมผสานกับการแพร่กระจายของระบบข้อมูลข่าวสาร

ตารางที่ ๑ แนวทางส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืน

ผู้บริโภค	ผู้ผลิต
<ul style="list-style-type: none"> - ปรับเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับความต้องการสินค้า/บริการ - ปรับแผนการบริโภค - ลดระดับการบริโภค - ระมัดระวังการจัดการของเสีย/ขยะ - สนับสนุนซื้อสินค้าสีเขียว 	<ul style="list-style-type: none"> - วางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม - การตลาดสีเขียว - ระบบการผลิตสีเขียว - หลักการประสิทธิภาพทางนิเวศ - นวัตกรรมสีเขียว - ระบบการจัดการของเสีย
เป้าหมาย : Eco-sufficiency	เป้าหมาย : Eco-efficiency
<ul style="list-style-type: none"> - ความพอเพียงทางนิเวศ - มิติทางการปฏิบัติการ : สังคม/วัฒนธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - ประสิทธิภาพทางนิเวศ - มิติทางการปฏิบัติการ : องค์กร/เทคโนโลยี

ถ้าเรามีความเห็นที่ว่า Eco-sufficiency เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในการกระตุ้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นในสังคมของระบบทุนนิยมสมัยใหม่ (อย่างเช่น กรุงเทพมหานคร) เราก็จำเป็นที่จะต้องเปิดพื้นที่ใหม่ของการวิจัยในช่วง ๓ ปีข้างหน้านี้ แก่โครงการวิจัย

“ความพอเพียงทางนิเวศและคุณภาพชีวิต” อาจมีแนวทางดังนี้

๑. ขอบเขตของปัญหาหลัก ถ้าไม่มี “ความพอเพียงทางนิเวศ” เศรษฐกิจพอเพียงและความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ โครงการวิจัยจะต้องค้นหาคำตอบว่า “ความ

ยั่งยืน” (Sustainable) ในมิติทางเศรษฐกิจสังคม
เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและกิจกรรมทางการผลิต
และการบริโภค (ของภาคธุรกิจเอกชนและครัว
เรือน) อย่างไร? ทำอย่างไรจึงจะส่งเสริมให้เกิด
ความพอเพียงทางนิเวศ?

๒. การกิจ โครงการวิจัยจะเน้นคำถาม
ต่อไปนี้

- บุคคล/กลุ่มคน/สถาบันใดจะเป็น
กลุ่มเป้าหมายของการใช้แนวคิดความพอเพียง
ทางนิเวศ?

- มีอุปสรรคอะไรบ้างที่ปิดกั้นไม่
ให้เกิดความพอเพียงดังกล่าว?

- ทำอย่างไรจึงปรับเปลี่ยนโลกทัศน์
“บริโภคนิยม” และ “วัตถุนิยม” ของคนเมือง
หลวง?

- จะต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างไร
บ้างเกี่ยวกับเทคโนโลยีและสถาบันการผลิต/
การบริการ เพื่อไปสู่ความพอเพียงทางนิเวศ?

- ถ้ามีการปฏิบัติการเศรษฐกิจพอ
เพียงและความพอเพียงทางนิเวศ การพัฒนา
เศรษฐกิจจะถูกกระทบกระเทือนแค่ไหน?

๓. แผนงานวิจัย ๕ กลุ่ม :

- วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่าง
แนวคิดความพอเพียงทางนิเวศกับผลกระทบต่อ
การพัฒนาเศรษฐกิจ และการยอมรับจากธุรกิจ
เอกชน

- วิเคราะห์คุณภาพชีวิตกับลัทธิ
บริโภคนิยมและความพอเพียงทางนิเวศ

- วิเคราะห์ความพอเพียงในชีวิต
ประจำวัน

- วิเคราะห์มิติทางการเมืองและวิถี
ชีวิตแบบพอเพียง

- เสนอแนวทางการจัดทำดัชนี
เครื่องชี้วัด “ความสมบูรณ์แบบยั่งยืน” (Sustainable
welfare)

การวิจัยเชิงสหวิทยาการในแนวทาง
ดังกล่าวจะเป็นการปูพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้
เราเห็นความเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจพอเพียง
ความพอเพียงทางนิเวศ ความสมบูรณ์ คุณภาพชีวิต
และความยั่งยืนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

Freire, P. (1998). *Pedagogy of the oppressed*. New York: Continuum.

Lorek, S, & Spangenberg, J.H. (2001). Environmentally Sustainable Household Consumption. *Wuppertal Papers*, (117).

Princen, T. (2003). Principles for Sustainability : From Cooperation and Efficiency to Sufficiency. In *Global Environmental Politics*, 3 (1).

Sachs, W. (1999). Post-Fossil Development Patterns in the North. *Wuppertal Papers*, (95).

_____. (2000). Development : The Rise and Decline of an Ideal. *Wuppertal Papers*, (108).